

Yashil

IQTISODIYOT TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 5

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'ssatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 656 sahifa.

E'lom qilishga 2024-yil 30-mayda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbanov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lif, fan va innovatsiyalar vaziri

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lif, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinosari

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori

Xudoqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori

Abduraxanova Guinora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori

Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori

Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinosari

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Uteyev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokururasi boshqarma boshlig'i o'rinosari

Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokururasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi,
O'zR Bosh prokururasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Uy-joy qurilishi madaniyati, uning o'ziga xos xususiyatlari va tamoyillari.....	10
Davletov Islambek Xalikovich, Zikrullayev Valixon G'aybullo o'g'li	
Hududlar investitsiya muhitini oshirish muammolari	16
Akbarov Bekmurod Miryakubovich	
Qoraqlapog'iston Respublikasi ellikqal'a tumanida turizm klasterini joriy qilish mexanizmi.....	22
Norchayev Asatullo Norbo'tayevich	
Small Business and Private Entrepreneurship is the Priority Direction of Our Country's Economy.....	28
Tulagan Tukhtalariev, G'aniev Muhammadjon Xalilovich	
Resurs soliqlarini soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish.....	31
Tursunova Zulayxo Abdujobir qizi	
O'zbekistonda muqobil energiya manbalaridan foydalanish elektrotexnika sanoati rivojlanishining istiqboli sifatida	34
Uraimjonov Azizbek Raxmonjon o'g'li	
Oliy ta'larning raqobatbardoshligini ta'minlashda ta'lum sifatining mohiyati va asosiy tamoyillari (O'zbekiston misolida).....	40
Egamov Sevinchbek Maxsud o'g'li	
Financial Mechanisms of Supporting Textile Products Export	46
Gaybullayeva Gulbaxor Maxmudovna, Yakubova Ugiloy Mamasoliyevna	
O'zbekiston Respublikasida hududlarni mutanosib barqaror rivojlantirish masalalari va yechimlari	49
Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida ayollar biznesini shakllantirish yo'llari	54
Ibdullahayeva Malohat Sirojiddin qizi	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligini rivojlantirishning xorijiy tajribasi.....	57
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich	
Turizm sohasi rivojlanishining istiqbollari.....	61
Ergashev Rahmatulla Xidirovich, Jabborova Zuhra Abdig'ani qizi	
Jahonda kabel bozorini rivojlantirish xususiyatlari va tendensiyalari	68
Uralov Olimjon Muhammadjonovich	
Namangan viloyatida yoshlarning iqtisodiy faolligi ko'rsatkichlari dinamikasini tahlil	72
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	
Turizm sohasiga malakali kadrlar tayyorlashdagi muammolar va ularning yechimlari borasida tavsiyalar	77
A. I. Raxmatov	
Трансформация внешнеторговых связей Республики Узбекистана.....	83
Ахмедова (Жабборова) Нилуфар Икболжон кизи	
Korxonalarda investitsiyalarni moliyalashtirish manbalari va usullarining tahlili	88
Kuziyeva Nargiza Ramazanova, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Turizmning mohiyati xususida nazariy yondoshuvlar va ularning tahlili.....	94
R. I. Pardayev	
Katta hajmga ega bo'lgan maxsus qurtxonalarda boqilayotgan ipak qurtlariga harorat va namlikni ta'siri.....	101
Raxmanova Xuriniso Egamovna	
Mahalliy byudjet daromadlarini shakllantirishda mahalliy soliqlar va soliqdan tashqari tushumlarning ahamiyati	104
Rajjaboyeva Dildora Zakirovna	
Banklarda stress-test asosida ESG-risklarni baholash	110
Nilufar Sharipova	
Yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda banklarda ekologik va ijtimoiy risklarni baholash va boshqarish tizimini joriy etishning ahamiyati	114
Karimov Shamsiddin Akram o'g'li	

Qimmatli qog'ozlarni qiymatini baholash usullari va modellari.....	122
Botirxo'ja Aziza Faxmuddin qizi	
Sanoat ishlab chiqarishda diversifikatsiyaning nazariy asoslari.....	127
Davronbek Sharibjonovich Raximov	
Mamlakatimizda innovatsiyalarni moliyalashtirishning amaldagi holati tahlili.....	133
Aminov Farrux Farxadovich	
Raqamli iqtisodiyotda moliyaviy hisobot tahlilini takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	138
G. J. Jumayeva	
Qurilish sohasida logistika tizimlariga zamonaviy texnologiyalar bilan ta'minlanganlarning amaliy jihatlari....	141
Mirsodiqov Abdulla Tursunallyevich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida inson kapitalini boshqarishdagi muammolar	146
Nematova Shaxlo Egamberdiyevna	
Aholi daromodlari va omonatlarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	149
Xakimov Zohid Norbo'tayevich	
Tasvirlarga raqamli ishlov berish jarayonini intellektuallashtirish algoritmini yaratish.....	158
Zoirov O'lmas Erkin o'g'li	
Mintaqa iqtisodiyotida investitsiya faoliyatini moliyalashtirish samaradorligini baholash	164
Chilmatova Dilnoza Abdurahimovna	
Возможности внедрения и развития исламских банковских продуктов в рынок Узбекистана.....	168
Иноятыова Камола Фуркатовна	
Davlat xizmatchisi faoliyatida ijtimoiy javobgarlikning o'rni	172
X. X. Ikramov	
Korporativ boshqaruvin tizimida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning o'ziga xos xususiyatlari	176
Abdug'aniyev Muhammadamin Abdug'affor o'g'li	
Hududiy kambag'allik chegaralarini aniqlashning ahamiyati (Qashqadaryo viloyati misolida).....	182
Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li, Alisher Yunusaliyevich Safarov	
Kichik biznesga mahalliy investitsiyalarni jalb qilish va ulardan samarali foydalanishda franshizaning roli	189
Rabimqulov Sherzod Murtozayevich	
Tijorat banklarida marketing strategiyalaridan foydalanishning ilmiy-nazariy asoslari	193
Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich	
Davlat sherikchilik asosida maktab va maktabgacha ta'lim moliyashtirishligini o'ziga xos xususiyatligi.....	198
Boltaboev Murodbek Aybekovich	
Moliyaviy savodxonlikni rivojlantirish davr talabi	203
X. I. Boyev	
Banklarda chakana kreditlash turlari va ularni raqamli transformatsiya qilishning zarurligi	207
Axmedova Dilrabo Kurbondurdji qizi	
Rasmiy ish bilan bandlik – aholining munosib turmush darajasini ta'minlash demak.....	216
Farhod Bagibekovich Xalimbetov	
Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i uchun qo'llaniladigan soliq imtiyozlarining amaldagi holati va tahlili.....	220
Valiyeva Sayyora Xushbaqovna	
Автомобильная промышленность развитых стран: становление, развитие, пути совершенствования.....	227
Назарова Раъно Рустамовна, Абдухамирова Мафтуна Турсуналт кизи	
Влияние цифровизации на внешнеэкономическую деятельность	232
Шермаматова Иорда Ойбековна, Тиллаев Хуршиджон Сулаймон ўғли	
ИИ в банковском бизнесе: ключ к конкурентной привлекательности	238
Фаттахова Муниса Абдухамитовна	
Tijorat banklari kapitalining iqtisodiy mazmuni va uning tarkibi	243
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	

Особенности банковского кредитования и факторы препятствующие финансово-кредитной поддержке субъектов сферы туристических услуг Розоков Мухаммадазиз Мансурович	248
Factoring Operations in Banks..... Boykabilova Iroda, Davronova Dilnoza Damirovna	253
Moliyaviy sektordagi aksiyadorlik jamiyatlarining korporativ strategiyasini shakllantirishda risklarni bartaraf etish..... Jaxongirov Rustam Jaxongirovich, Xo'jamurodov Asqarjon Jalolovich	257
O'zbekistonning jozibador investitsiya muhitini yaratishda huquqiy asoslarni yanada takomillashtirishning ilmiy va amaliy zaruriyati .. Oybek Elmuratov	264
Qurilish materiallarini ishlab chiqarish korxonalarining boshqarish tizimini takomillashtirish..... Uzakova Umida Ruzievna	268
Tashkent Economy – Locomotive of the Country's Economy .. Akramova Aziza Abduvohidovna, Maqsudov Bunyod Abdusamadovich	274
O'zbekiston Respublikasida ishbilarmonlik turizmining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari .. Musayeva Shoira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilhomovna	278
Mintaqalar iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlashda investitsiyalardan samarali foydalanish mezonlari va ularni hisoblash usullari .. Norqobilov Nusrat Norsaitovich	284
Marketing strategiyasi: raqobatchilik sharoitida tadbirkorlik faoliyatini yuritishning rivojlantirilishi .. Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna, Matrizayeva Dilara Yusubayevna	288
Mahalliy budgetlar mablag'lardan samarali foydalanishni ta'minlashning eng asosiy istiqbolli yo'nalishi .. S. Y. Ismoilova	295
Atrof-muhitga zararsiz, tabiiy tarkibli korroziya ingibitorlari turlarini tahlil .. Qurbanova Firuza Solexovna	300
Oliy ta'lim muassasalarida xarajatlar smetlari ijrosi hisobini yuritish tartibi .. AbdulAziz Norqo'chqorov Ziyadullayevich	306
Tijorat banklarining investitsion faoliyati samaradorligi va uni rivojlantirish yo'llari .. Olimova Nodira Xamrakulovna	312
Baholangan majburiyatlar hisobini takomillashtirish..... Ochilov Farxodjon Shavkatjon o'g'li	324
Qurilish-pudrat tashkilotlarida auditorlik tekshiruvida faoliyat uzlusizligini baholash..... Tulovov Erkinjon To'lqin o'g'li	331
Основные направления развития инвестиционной деятельности предприятий..... Махкамова Надира Сайдмуратовна	335
Milliy statistika axborot tizimlarining funksional jihatlari va o'ziga xos xususiyatlarining tahlili .. Otajonova Gulhayo Maqsud qizi	340
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarish axborot tizimini modellashtirish..... Xudoyorov Laziz Niyoziyovich, Ergashova Nargiza Boboxonovna	345
Mamlakatimzda aksiz to'lanadigan tovarlarni soliqqa tortish usullari..... Alimardonov Muxammadi Ibragimovich, Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich	351
Iqtisodiy rivojlanish sharoitida investitsiya loyihalarini jalb qilingan mablag'lar orqali moliyalashtirishning zarurligi .. Amonova Dilafro'z O'tkurovna	357
To'lov tashkilotlarini tashkil etishda xatarlarni boshqarish .. Axmedov Miraziz Alisherovich	362
Korxonada inson kapitalini rivojlantirish tizimi va konsepsiyasini takomillashtirish imkoniyatlari .. Hamrokulov M. O.	367

Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida kichik sanoat zonalari faoliyatining zarurligi va iqtisodiy-huquqiy maqomi.....	375
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich	
Bank tizimida marketing faoliyati orqali yangi innovatsion xizmatlarni joriy etishning zamonaviy holati.....	379
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich	
Экономическая сущность инновационной деятельности в банковском секторе	388
Шадиева Дилдора Хамидовна	
Yengil sanoat taraqqiyotining xitoy tajribasi va undan o'zbekistonda foydalanish imkoniyatlari	392
Jumaniyazova Feruza Rajabovna	
Tut parvonasi zararkunandasining biologik tarqalishi va zararini oldini olish choraları.....	402
Oybek Toshtemirovich Karimov	
Ijtimoiy adolat va ayollar huquqlari: kasbiy kamsitish	406
Iminova Nargizaxon Akramovna	
Ihsizlik nafaqalari tayinlash va xalqaro tajriba.....	412
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	
Takroriy ekinlar urug'ini to'g'ridan-to'g'ri nol ishlov berish orqali ekadigan qurilmaga tushadigan yuklamaning nazariy tadqiqoti.....	418
Abdullayev Baxodirjon Valijon o'g'li	
Banklarida jinoi faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish tizimining roli	422
Abdullayeva Dildora Qudratovna	
Biologik aktivlar hisobini moliyaviy hisobotning xalqaro standartari asosida tashkil etishning uslubiy jihatlari	425
Adxamov Samariddin	
Barqaror iqtisodiy o'sishga erishishda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarning ahamiyati.....	430
Asqarova Mavluda Turabovna, Otajonova Charoxxon Polvonqli qizi	
Ilmiy-innovatsion iqtisodiyotda suv xo'jaligini rivojlantirish muammolari, yechimlar va natijalar: fundamental asosda.....	435
Bababjanov Abdirashid Musayevich	
Budget tashkilotlarida buxgalteriya hisobini yuritishning milliy va xalqaro standartlari.....	441
Maxamadaliyeva Mahliyoxon Maxamadmurod qizi	
Tijorat banklari aktivlari va ularni samarali boshqarish nazariy asoslari	448
Masharipov Maxim Bekturdiyevich	
Tijorat banklarning moliyaviy faoliyatida yuzaga keladigan xavf-xatar va uning mohiyati	453
Rashidov Raximjon Iskandarovich, Abduraxmonov Anvar Akbar o'g'li	
Kichik sanoat zonalarini barpo etish va rivojlantirish omillari va hozirgi holatining tahlili	459
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
Moliyaviy menejment tizimi samaradorligini oshirishda raqamlı marketing strategiyasidan foydalanish	466
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
O'zbekiston Respublikasi moliyaviy tizimida byudjetdan tashqari jamg'armalarning ahamiyati va o'rni	473
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Babanazarova Gulzar Ziuatdinovna, Ajibayeva Rauiya Maxsudovna	
Aholi daromadlarini oshirishda asalarichilikning o'rni	479
Xudayarova Zuxra Yuldashevna	
Цифровые и традиционные методы сбора информации в маркетинговых исследованиях:	
сравнительный анализ	482
Бекназова Комилахон Миркамол қизи	
Tijorat banklari faoliyatida iqtisodiy risklar va ularni nazariy asoslari	490
Burxonov Asliddin Asqar o'g'li	
Biznes tuzilmalarini diversifikatsiya qilish modellari va usullari hamda innovatsion rivojlanish strategiyalarining qiyosiy tavsifi.....	497
Matyoqubova Dilfuza Olimboyevna	

Тенденции развития пищевой промышленности Узбекистана.....	503
Назарова Райно Рустамовна, Нигматуллаева Гульчехра Нуруллаевна	
Soliq-bojxona siyosatining dolzarb masalalari va ularni takomillashtirish yo'nalishlari.....	509
Usmonov Kaxramonjon Akbaraliyevich	
Статистический анализ факторов, влияющих на бренд молока и молочных продуктов в Узбекистане	513
Ходарова Фариза Тухтабаевна	
Правовое регулирование рынка цифровых активов и криптовалют.....	519
Якубова Ш. Ш., Рашидов Рахимжон Исандарович	
Efficiency of Internal Audit Service and Report Improvement: Control of Sanatorium-Wellness Institution	528
Shafkarov Fahriddin Khudaiberdievich	
Development of Digital TV Services in the Conditions of Digitalization of the Economy.....	534
Farhad Karimov	
Kichik biznes faoliyatida muhim muvaffaqiyat omillarini belgilashning ahamiyati va ularni baholash.....	538
Kabulova Nurgo'zal Umirbek qizi	
Barqaror iqtisodiy o'sishni ekonometrik tadqiq etish.....	541
Muminova Maxbuba Abduvafoyevna	
Korxonaning moliyaviy-xo'jalik faoliyati ko'rsatkichlarini baholash.....	548
Musurmonova Mahbuba Omonovna	
Tadbirkorlik subyektlari tashqi savdo faoliyatini ichki tartibga solishni takomillashtirishning ayrim jihatlari..	552
To'rayerov Nurbek Muxammadovich	
Temir yo'l transportida xizmat ko'rsatish jarayonini rivojlantirishning retseptiv tahlili.....	557
Raxmonov G'ayrat Ismatulloyevich	
Strategik boshqaruv hisobi va uning uslubiyotini takomillashtirish masalalari.....	562
Sharipova Shoxida Abdinabiyevna	
O'zbekiston Respublikasida "yashil" iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlashning iqtisodiy mexanizmlari.....	567
Shodmonov Ruslan G'olib o'g'li	
Institutsiyonal investorlar faoliyatini tashkil etishning kontseptual jihatlari	574
Sultanov Maximud Axmedovich	
Tijorat banklari foydasini soliqqa tortishning ayrim me'yoriy-huquqiy asoslari.....	578
Turanov M. Sh.	
O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining rivojlanishida tijorat banklarining o'rni.....	586
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Babanazarova Gulzar Ziuatdinovna, Zubaydullayeva Zulayxo Karimovna, Kaxarova Dildora Erkinovna	
O'zbekistonda tayyor kiyimlar bozori ko'lamini oshirishda marketing strategiyalarining samaradorligi.....	596
Urazov Mansur Musurmanovich	
Yevropaga barqaror eksport va qishloq xo'jaligida yashil rivojlanish uchun	
Mosh bozori strategiyalarining ta'sirini baholash.....	599
Valiyeva Aziza Anvar qizi	
Rangli tasvirlarga raqamlı ishlov berish jarayonlarini parallellashtirish.....	605
Xidirova Barchinoy Ilxomovna	
Korxonalarda ishchi personal ehtiyojlarini motivatsiyaga ta'siri	610
Aripov Oybek Abdullayevich, Axmedov Muzaffar Shokirjonovich	
Цифровые и традиционные методы сбора информации в	
маркетинговых исследованиях: сравнительный анализ	615
Бекназова Комилахон Миркамол қизи	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari.....	623
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Positioning Textile Products in Competitive Strategy.....	626
Икрамова Нодира Бурхон қизи	

MUNDARIJA CODERZHANIYE CONTENTS

Sanoatni tarkibiy o'zgarishlar asosida maqbullashtirish va samaradorlik ko'rsatkichlarini prognozlash.....	631
Kasimov Azamat Abdurkarimovich	
O'zbekiston Respublikasi budgetini shakllanishida egri soliqlarni undirishning fiskal samaradorligi	638
Abdulxayeva Shahnoza Muxammadiyevna	
To'qimachilik klasterlari eksport salohiyatini boshqarish masalalari.....	645
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
Vliyanie plodordnosti pochvy na urozhajnost' chlopchatnika v chlopkovo-tekstilylnykh klasteraх	
Respubliki Karakalpakistan	650
Sagieva Moldir Orazbaj kizi	

O'ZBEKISTONDA TAYYOR KIYIMLAR BOZORI KO'LAMINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARINING SAMARADORLIGI

Urazov Mansur Musurmanovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonda tayyor kiyimlar bozorini ko'lamini kengaytirishda marketing strategiyasini takomil-lashtirish bilan bir qatorda, uning kamchiliklari, korxonalar faoliyatidagi turli muammolar yuzasidan fikrlar keltirildi.

Kalit so'zlar: marketing, tayyor kiyimlar bozori, bozor, strategiya, iste'molchilar, talab.

Abstract: In addition to improving the marketing strategy for expanding the ready-made clothing market in Uzbekistan, its shortcomings and various problems in the activities of enterprises were also discussed in the article.

Key words: marketing, ready-made clothing market, market, strategy, consumers, demand.

Аннотация: Помимо совершенствования маркетинговой стратегии расширения рынка готовой одежды в Узбекистане, в статье рассмотрены его недостатки и различные проблемы в деятельности предприятий.

Ключевые слова: маркетинг, рынок готовой одежды, рынок, стратегия, потребители, спрос.

KIRISH

Keyingi yillarda O'zbekistonda tayyor kiyimlar bozori o'z samarasining yuqori chuqqisiga odimlab bormoqda desam mubolag'a bo'lmaydi. Bunga asosiy sabab marketing yunalishining hissasi, deb e'tirof qilish mumkin. Respublikasida marketing endi rivojlanib boryotgan bir yunalish desam adashmagan bo'laman, shuning uchun mamlakat korxonalarining marketing faoliyatidagi tajribalari juda ham cheklangan. Bunda "istalgan narxda, istalgan mahsulotni sotish" tamoyiliga amal qilinmoqda. Bu so'zsiz marketing g'oyasiga to'g'ri kelmaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Zamonaviy marketing faoliyati bilan yug'rilgan korxonaning barcha faoliyat turlari iste'mol talablarini va ularning keljakdagi o'zgarishini bilishga asoslangan bo'lishi lozim. Mamlakatimizda tayyor mahsulotlarimiz sotishdagi marketing faoliyatimizning asosiy maqsadlaridan biri xaridorlarning qoniqtirilmagan talablarini aniqlash va bu bilan ishlab chiqarishni ushbu talablarni qoniqtirishga yo'llantirishdan ibratdir. Mamlakatimizdagи marketing tizimi iste'molchilarga zarur bo'lgan miqdor va assortimentdan kelib chiqqan holda, tovar ishlab chiqarishni ushbu omillarga bog'liq bo'lgan funksional jihatlarni izlashi marketing tizimliligini tashkil etadi. Aynan shu sababdan marketing bozorni o'rghanish metodlari yig'indisi bo'lishidan tashqari, u o'z o'rinishlarini samarali savdo kanallarini yaratish va reklama kompaniyalarini rivojlantirishga intiladi.

Bunday ko'p qirrali marketing strategiyalari, hozirda dolzarb bo'lgan marketing mavzusiga bo'lgan qiziqish nafaqat, alohida bir mamlakat, balki, butun dunyoda ham ko'paymoqda, ta'kidlash joizki ushbu qiziqish kundan-kunga ortib globallashmoqda. Tayyor kiyimlar bozori ko'lamini oshirishda, o'zi bilan nimani aks ettirishini, unda kimlar ish yuritishini, u qanday ishlashini, uning talablari qandayligini bilishimiz lozim. Shu o'rinda ta'kidlab o'tilganidek, bozor iqtisodiyoti sharoitida va ayniqsa bozorga o'tish davrida marketing iqtisodiy intizomlarning eng muhimlaridan biri hisoblanadi. Bundan butun iqtisodiy xo'jalikning samarali ishlashi marketing strategiyalaringiz tizimi qanchalik to'g'ri yo'lga qo'yilganligiga qaratiladi. Mamlakatimiz kechgi kuniga nazar tashlasak, aholi darmadlari, aholi jon boshiga 2018-yilda o'rtacha daromat manbasi 1532 dollar tashkil etga bo'lsa, shu davrga mos bizning daromadimiz kamida ikki baravar oshirilsa odamlar ixtiyojiga to'g'ri proparsional bo'lardi. Mutahassislarning takidlashiga qaraganda 2030-yilga kelib aholi jon boshiga o'rtacha daromadi yuqori bo'lgan sanoatlashgan mamlakatga aylanishimiz takidlangan. O'zbekistonning korxonalari va tarmoqlari uchun jahonda mavjud texnologiyalarga mos faoliyati bu vazifani uddalashga to'rtki bo'ladi. O'zbekiston nafaqat tayyor kiyimlar

balki jamiyki ishlab chiqarish hajmini, oshiradigan asosiy kanal mehnat va ish o'rnlari yaratish bilan salmoqlidir. Ushbu yondashuv mamlakatga yuqori va o'ttacha ko'rsatkichlarga ega bo'lgan mamlakatlarni quvib o'tishga yordam beradi. Bizning asosiy vazifamiz marketing salohiyatiga suyanga holda, turli tartibdagi mahsulotlarni ishlab chiqarish, uning sifat darajasini tekshirish ya'ni davlat standartlariga mos ravishda ishlab chiqarishni amalga oshirish nazarda tutiladi. Bu yo'nalihsda marketing sovodxonligi, strategiyalarda unumli foydalanishni taqozo etadi. Marketing bu - korxonalarida ishlab chiqarishni tashkil etish va boshqarish, shuningdek, sotish faoliyatini tashkil qilish tizimidir, daromad olish maqsadida mahsulot va xizmatlarga bo'lgan talablarni shakllantirish va qondirishdir. Hamda ommani xarid qilishga undash uslubi bo'lgani sababli, ko'pchilik bu tushunchani rag'batlantirish va sotish bilan tenglashtiradilar. Farqi shundan iboratki: sotish, asosan yuzma-yuz muomilani – sotuvchi potensial xaridorlar bilan muomalasini anglatadi. Marketing insonlar- ushbu sotuvchi korxona vakililarining birontasi bilan ham to'g'ridan-to'g'ri muomalada bo'limgan insonlar fikrini jaib etish va undash uchun ommaviy axborot vositalarini va boshqa strategiyalardan foydalanadi.

O'zbekistonning ishlab chiqarish sanoatida resurslarning tarmoqlararo oqimlari marketing strategiyalari bilan umumlashgan. Ammo faqat strategiya marketing salohiyati bilan faoliyat olib borayotgan ishlab chiqaruvchi korxonalar rivojlanib ketmaydi. Unga olyi toifali mutahassislar, ish uchun ish o'rni bazasi va ish fuksiyasiga mos mablag' birinchi o'rinni egallaydi. Globallashuv va texnologik o'zgarishlarning global tendentsiyalari yuqori malakali mehnat talab qiladigan ish o'rnlarini yaratilishini nazarda tutadi. Biroq, O'zbekiston bu tendentsiyalarga tez moslasha olmaydi, chunki O'zbekistonda ishchi kuchining ko'pchiligi olyi ma'lumotga ega emas, mehnatga layoqatli aholining salmoqli qismi esa past malakali yoki bozor malakasiga ega emas. Bundan tashqari, mamlakatda yetarlicha ish o'rnlari yaratilmayapti. O'zbekistonda yiliga o'ttacha 310 000 ta yangi ish o'rnlari (sof ko'rinishda) tashkil etilgan, bu faqat demografik sabablarga ko'ra har yili zarur bo'lgan 600 000 qo'shimcha ish o'rnlaridan anche past. Shunday qilib, mamlakat mehnat bozoriga barcha yangi kelganlarni ish bilan ta'minlash uchun har yili yaratiladigan doimiy ish o'rnlari sonini kamida ikki barobarga oshirishi kerak. Ko'pchilik ish o'rnlarini yangi korxonalar tashkil etish hisobiga, ayrim ish o'rnlarini esa mavjud korxonalarni kengaytirish hisobiga yaratish kerak bo'ladi. O'zbekiston mehnat bozoridagi boshqa tuzilmaviy zaif tomonlarga mehnatni rag'batlantirishning zaifligi, malakalardagi kamchiliklar va texnik ko'nikmalarni o'qitish imkoniyatlarining cheklanganligi, yoshlar o'tasidagi ishsizlikning yuqoriligi, iqtisodiy nofaol uzoq muddatli ishsizlikning yuqori darajasi va ishchi kuchi harakatchanligining cheklanganligi yuzaga keltirib chiqaradi.

Korxonalarni o'rganish natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda tayyor kiyimlarni ishlab chiqarish korxonalarasi asosan davlatga qarashli yoki nazorat qilinadigan yirik korxonalarga nisbatan o'ttacha yuqori mehnat unumdarligiga ega sanaladi. Shu faoliyatning uziga ham marketing strategiyalarini umumiylashtirsak, bu strategik rejalashtirish nima yangiligini belgilaydi va qanday yo'nalihsilarini ishlab chiqilishi kerak, yangi mahsulotlar chiqarilishi va qay tartibdagi mahsulotlar xaridorgir bo'lismeni marketing sitrategiyalari asosida amaqlga oshirish maqsadlidir. Marketing strategiyasi bajaradigan asosiy funksiyalar bu:

- Mijozlarning ehtiyojlarini qondirish va undan keyingi foyda olish uchun an'anaviy yo'nalihsdan ishlab chiqarish talablariga yo'naltirilgan bozor talablariga o'tish;
- Korxona resurslarini baholash va to'g'ri taqsimlashga hamda uning imkoniyatlaridan oqilona foydalanishga yordam beradi. Har birining mavjudligining muhim daqiqalaridan biri kompaniya o'z maqsadlariga erishmoqda, maksimal daromad olmoqda;
- Kompaniyaning mijoz bilan munosabatlarni o'rnatish va qo'llab-quvvatlashni maqsad qilgan yo'llini ko'rsatadi. Marketing strategiyasi doimiy ravishda yangi va doimiy o'zgarib turadigan shartlarga muvoqiq tuzatilishi kerak.

Muvaffaqiyatli strategiyaning asosiy tarkibiy qismlari tayyor kiyimlar bozorning doimiy monitoringi, o'zgaruvchan sharoitlarda korxonaning imkoniyatlari, korxona rivojlanishining asosiy yo'nalihsini o'zgartirmasdan strategiyaning moslashuvchanligi va moslashuvidir. O'zbekistonda tayyor kiyimlar bozori strategiyani ishlab chiqishda asosiy va eng muhim nuqta kompaniyaning ichki va tashqi muhitini tahlil qilishdir. Ichki tahlil kompaniyaning strategiyani yanada qurish imkoniyatlarini hisoblash uchun zarur. Tashqi muhitni tahlil qilish orqali siz marketing imkoniyatlarini kengaytirish imkoniyatini, shuningdek, muvaffaqiyatli marketing doirasidagi cheklavlarni ham topishingiz mumkin.

Marketing strategiyalari tayyor kiyimlar maqsadli bozori bilan umumiyl bog'langan holatda bir qancha funksiyalarni amalga oshiradi.

- Biz qanday biznes turi bilan shug'ullanamiz va tanlangan bazaviy bozorda firmanın missiyasi nimadan iborat?

- Maqsadli mahsulot bozorlari yoki segmentlari nima va joylashuvi qanday asosiy bozorning har bir segmentida strategiya? Har bir segmentda asosiy jozibadorlik omillari va tashqi muhitda rivojlanish uchun qanday imkoniyatlar va tahdidlar mavjud?
- Har bir segmentdagi kompaniyaning o'ziga xos xususiyatlari, kuchli, zaif tomonlari va raqobatdosh ustunliklari qanday?
- Kompaniyaning faoliyat yo'nalishi va mahsulot portfelini hisobga olgan holda, qanday rivojlanish strategiyasini tanlash kerak va buning uchun qanday resurslar kerak bo'ladi?
- Tanlangan strategik yo'nalishlar operatsion marketing dasturlariga qanday dasturlanadi?

O'zbekistonda korxonaning joriy bozor holatini malakali baholash, obyektiv va ishonchli bozor ma'lumotlariga bog'liq. Bularning barchasidan kelib chiqadiki, talab va sotishning uzoq davom etgan pasayishi, cho'zilgan inqiroz sharoitida, to'g'ri tuzilgan strategik monitoring funksiyasi korxonaning, ayniqsa tayyor kiyimlar bozorida faoliyat yuritayotgan korxonaning raqobatdosh ustunligi xarakterini oladi.

XULOSA VA TAKLLIFLAR

Xulosa o'rnida shuni takidlashimiz joizki; yurtimizda yaqin o'n yil ichida tayyor kiyimlar ko'lami ancha yorqinlashdi desam mubolag'a bo'lmaydi. Respubilkamizda faoliyat olib borayotgan korxonalar dunyo brendlari bilan raqobatlashadigan darajada yuksalib bormoqda. Zamonaviy axborot va telekommunikatsiya texnologiyalari, iste'molchilar uchun ochiq bo'lib, ularga yangi imkoniyatlar va istiqbollarni taqdim etadi. Aynan shu omillar onlayn marketingni rivojlantirish uchun eng muhim hisoblanadi. Internet-marketing qonuniy ravishda tovarlarga yoki tadqiqotlarga e'tiborni jalb qilishga, ushbu mahsulotni Internetda ommalashtirishga, uni maqsadli auditoriyaga sotish uchun samarali reklama qilishga qaratilgandir. Ayni vaqtida onlayn marketing amaliyotida qo'llaniladigan tadqiqotlar soni doimiy ravishda o'sib bormoqda. Bu reklama biznesining rivojlanishi va internet-dagi reklamadagi o'zgarishlarning kuchayishi tufayli sodir bo'limoqda. Onlayn marketingning asosiy va samarali tadqiqotlari bu kontekstli va bannerli reklamalarni hamda qidiruv tizimini reklamasi, ijtimoiy tarmoqlarda reklama qilishdir.

Foydalilanigan adabiyotlar:

1. Солнцев М. А. Индустральный и B2b маркетинг .Особенности стратегического анализа на B2b рынке в условиях кризиса [Электронный ресурс]./ Солнцев М. А. // Электронная библиотека. – 2009 – Режим доступа: <http://grebennikon.ru/author>
2. Рауф Ибрагимов.Менеджмент сегодня Как оценить и выбрать стратегию компании [Электронный ресурс]./ Рауф Ибрагимов // Электронная библиотека – 2009. Режим доступа: <http://grebennikon.ru/article-a4dt.html> -страница 5(дата обращения 28.01.16).
3. Павел Бернович 5 главных функций маркетолога нарынке B2B[Электронный ресурс]/ Павел Бернович//Центр инновационного маркетинга 2014 Режим доступа: <http://www.noemarketing.net/funktsii>
4. Marketologa marketinge (дата обращения 05.02.16).

Yashil

IQTISODIYOT
va
TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

E-mail: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №5666955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.